

О. В. ГОРБОНОС
г. Херсон

ЮМОРИСТИЧЕСКИЙ И САТИРИЧЕСКИЙ ДИСКУРСЫ ЛИТЕРАТУРНЫХ СКАЗОК П. БЕЛЕЦКОГО-НОСЕНКО

Автор статьи исследует основные параметры жанровой природы литературных стихотворных сказок П. Белецкого-Носенко – генезис, проблематику, особенности содержания и формы. Целью данного исследования является выделение роли и места юмористических и обличительных составляющих структурной модификации данных произведений как результата динамики жанра в общем литературном процессе.

Ключевые слова: литературная сказка, бурлеск, народная смеховая культура, авторская позиция, юмор.

Стаття надійшла до редколегії 15.06.2014 р.

УДК 82. 091

А. І. ГУРДУЗ
м. Миколаїв
gur dai@mail.ru

МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ ЯК ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОГО ФЕНТЕЗІ XXI століття

У статті на практиці розглядається проблема запозичення в сучасному українському фентезі. Підкреслений парадокс оцінки «конструюючої» і «стихійної» ліній міфотворчості у випадку з індивідуальним доробком митця і шляхом розвитку національної літератури. Обґрунтовано ситуацію вибору перед вітчизняним автором: а) кардинальне національно зумовлене переосмислення систем образів – і високий ризик творчості «для домашнього вжитку»; б) адаптація і паритетне входження до світового корпусу в плані традиції (зокрема, за рахунок компромісу з національною складовою) та в) переосмислення ідейно-структурного плану фентезійного твору і, за умови успіху, можливість певного просування національно ґрунтованих образних систем.

Ключові слова: міжкультурний діалог, традиція, міфотворчість, реінтерпретація, національне і наднаціональне.

У світлі перехідності етапу розвитку сучасної української літератури та її пошуку себе важливі як ніколи проблеми повноцінного входження в світовий корпус при відповідності художнього рівня і збереженні своєї оригінальності (хоча, як видно з критичних опусів сьогодення, саме поняття оригінальності так чи інакше переосмислюється [напр., див. : 9, 198; 12, 7]). Автоматично актуалізоване при цьому питання міжкультурного діалогу – одне з найвагоміших для мистецтва глобалізованого світу, активно вивчається в різноаспектних компаративних дослідженнях і є досить складним у контексті розгляду тенденцій сучасної національної літератури. Очевидно, кращим варіантом тут є баланс «золотої середини», коли в зацікавленні зарубіжним художнім досвідом вітчизняний автор не розчиняється в ньому й не нівелює власний національний.

У кваліфікації шляху українського фентезі XXI ст. як чи не найпродуктивнішого вітчизняного літературного жанру періоду дослідники розходяться в ряді ключових аспектів стосов-

но традиції й новаторства, причому в виниклій ситуації принципові не тільки відповіді на ці питання, але й трактування самих питань.

Будь-яка міфотворчість може тяжіти, і це очевидно, до двох полюсів: базуватися на художньому уявленні митця-автора або ж формуватися як результат переосмислення і відповідного синтезу досвіду авторів-попередників. Зі зрозумілих причин ці дві лінії міфотворчості названо «джойсівською» і «кафкіанською», або «конструюючою» і «стихійною» [18, 178; 18, 181], і прикметно, що формально вони паритетні. Не дарма погляди на визначення авторського міфу переважно розходяться в подібних же аспектах: системній пізнішій реінтерпретації твору як інваріантної моделі (А. Нямцу) або ж здатності конкретного творіння відразу трактуватися як авторський міф (Г. Грабович, О. Забужко, Т. Мейзерська й ін.). У розмові ж про розвиток української літератури і її потребу в національній міфотворчості виявляється парадокс оцінки «конструюючої» і «стихійної» ліній

міфотворчості: у випадку зі шляхом розвитку національної літератури «джойсівська» модель позиціонована як небажана. Виникає інтрига: для мистецтва національного рівня неприйнятно те, що вважається нормою на рівні індивідуальної творчості.

Звідси постає питання (коректна відповідь на яке проблематична): відсторонену «гру» з набутокми зарубіжного досвіду варто розглядати швидше як цінність чи як нездатність створити своє власне? Логіка постмодерністської доби, між іншим, показує і виправдовує той факт, що в художній практиці кінця ХХ–ХХІ ст. превалує саме тип «конструюючої» міфотворчості, що на перший план виводить проблему (характеру, ролі і перспектив) міжкультурного діалогу.

У пропонованій статті, отже, робимо спробу окреслити ракурси актуальної нині проблеми української міфотворчості в найпродуктивнішому жанрі фентезі (сформулювавши відповідну ситуацію вибору перед вітчизняним автором) і з урахуванням відповідних тенденцій вперше простежити стратегії міжкультурного діалогу в творах окремих репрезентативних письменників України ХХІ ст.

Справедливість думки про найбільші перспективи творення українського фентезі з огляду на національну традицію [10] сумнівів не викликає, однак варто уточнити, про яку саме традицію йдеться. Звичайний приклад у цьому контексті – заглиблення ряду письменників у язичницьку сферу (скажімо, в повісті Володимира Арєнева (псевдонім Володимира Пузія) «Бісова душа, або Заклятий скарб» 2003 р. чи в романах Дари Корній (псевдонім Мирослави Замойської) «Зворотний бік світла» 2012 р. і «Зворотний бік темряви» 2013 р.) – можна розуміти подвійно. По суті, використання язичницьких сюжетних і мотивних елементів і конструювання канви твору з них є також запозиченням – історичним: по-перше, говорити тут про реалії тільки давніх українців важко через охоплення й слов'янською язичницькою культурою широких етнічних територій; по-друге, офіційне культурно-духовне переключення Київської Русі в 988 р. на християнство автоматично відміняє в ній язичництво, і нині звертання до останнього в творі виглядає й архаїчно, й екзотично (нація обрала інший духовно-релігійний шлях), а, отже, не здатне впо-

вні взяти на себе навантаження смислів сучасності (як взяв на себе в період отримання незалежності України образ козака).

Правда, серед різновидів фентезі наявні історично орієнтовані, але акцент нашої розмови – на найбільш продуктивних і успішних художніх технологіях, які можуть лягти в основу майбутньої міфотворчої національної моделі. Тобто вбачання панацеї для фентезійної творчості в язичницьких варіаціях вельми цікаве, проте звертає читача не тільки до власне української історії (тобто – і до моралі, і до ментальності тощо) і обмежене в адаптації ідеологічних та інших смислів сучасного суспільства. Крім того, навіть при такому проблемно-тематичному вирішенні маємо часто незначні переосмислення язичницьких образних і мотивних структур та їх комбінації й поєднання, що також є різновидом вищезгаданої «конструюючої» лінії міфотворчості.

Найбільш запозичувана (експортована) нині в світі американська модель-матриця т. зв. супермена орієнтована виключно на майбутнє (тиражовані історії з участю іпостасей цього образу тривають переважно в сучасному місті й супроводжуювані відповідною техносферою), вона проникнена американською ідеологією і не тільки не апелює до історичного стереотипу американця (позбавлена ретро-елементів), але зовні майже не акцентує американську приналежність (найбільш яскравим виключенням, очевидно, є Капітан Америка). Отже, набагато важливіше просувати національну ідеологію в нових (хоча б відносно [6, 64]) образних системах, ніж підбирати для нової літератури ретро-образи, відчутно слабкі і втомлені для актуальних цивілізаційних смислів.

Універсальність звучання художнього матеріалу стає наступним ключовим моментом у поширенні певної національної літератури. Категорія універсального також багатогранна і потребує широких коментарів, неможливих у межах статті. Укажемо два протилежні погляди на універсальне в міфотворчості: це наднаціональне як а) світове (за рівнем художньої майстерності) з компромісним збереженням національного елемента чи б) як результат відмови (нівеляції) від свого національного начала. Хоча майстерність митця полягає у виході на універсальне звучання твору при

максимальному збереженні його етноспецифіки, зрозуміла складність зацікавлення міжнародної аудиторії локально-національним образним матеріалом. Тому шлях вирішення проблеми бачиться швидше в привнесенні нових акцентів у сам механізм фентезійної канви, ніж у виключно національно зумовленому коректуванні системи образів. Адже художній світ Дж. Р. Р. Толкієна полюбився планеті не самими незвичними образами персонажів, а, скажімо, К. С. Льюїс у «Хроніках Нарнії» в означеному сенсі ще менш оригінальний і переважно спирається на біблійну канву, пропонуючи, проте, специфічний «ескапізм навиворіт» [1, 135] тощо.

«Підтверджують» наші роздуми про домінування в фентезі ідейно-структурного рівня над образним претензії до вітчизняної літератури Я. Дубинянської, яка, нарікаючи на значний за обсягом масив «порожнього всередині» вітчизняного фентезі [8], на його вторинність, відзначає: «...те, що потрапляло мені до рук, за якістю не надто відрізнялося від російського... окрім хіба що мови та національного колориту – характерники-мавки-упіри замість баронів-драконів-вампірів. Мімікують суто зовнішні прикмети жанру, витлумачені за національною кон'юнктурою» [8]. Указуючи на «попсовий набір кельтських міфологічних персонажів» у фентезійній літературі, Г. Пагутяк говорить про кризу вже світового фентезі [12, 6] і в цьому дещо перебільшує.

Очевидно, що відносну сталість «набору персонажів» у даному жанрі зумовлює ступінь впливу певної регіональної культурно-літературної системи. І навпаки: відсутність (активного) використання окремих національних образів у регіональному мистецькому контексті – ознака «слабкості» (в широкому розумінні) відповідної локальної системи. Так що питання письменниці і критика Г. Пагутяк адресовані швидше не стану «світового фентезі», а рівню міжкультурного впливу його окремих національних складників. Крім того, говоримо тут і про ряд інших факторів – зокрема, традиції, екзотизму і т. ін. Адже не оголошуємо кризу байки в Європі через те, що в ній діють частіше Ведмідь, Лисиця і Вовк, а не Колібрі, Койот чи Кенгуру.

Потреба віднайдення ключової моделі сучасної національної літературної міфотворчо-

сті як способу виходу національної культури на якісно новий рівень і активної участі в формуванні європейського і світового літературно-мистецького процесу, отже, нині особливо актуальна (і не тільки в Україні) і в різний спосіб артикулюється дослідниками (Н. Зборовською, О. Забужко, В. Даниленком і деякими іншими). Практичні студії з пошуку рецептури такої міфотворчості тривають, проте вивчення швидкозмінної ситуації вітчизняного фентезі (зокрема, пріоритетного тут, як бачимо, міського [3; 4]) – найпомітніших його зразків – показує схильність українського митця до формування комбінованої лінійно-мозаїчної міфопоетичної парадигми (романи Людмили Баграт «Зло» 2002 р., Дари Корній «Гонихмарник» 2010 р., «Зворотний бік світла» 2012 р., «Зворотний бік темряви» 2013 р. й ін., Вікторії Гранецької «Мантра-омана» 2011 р., поема Вікторії Шуліко «Атлантида» 2009 р. і под.) і в окремих випадках – наближення до власне авторського міфу (скажімо, романи Людмили Таран «Дзеркало єдиного рога» 2008 р., Марії Ряполової «Бурецьвіт» 2010 р.). Домінування комбінаторної міфопоетики спостерігаємо і в цілому в масовій українській літературі. Яскравий приклад такої парадигми – компромісне поєднання вказаної вище американської моделі героя й елементів поетики українських міфологічної й казкової сфер у романі Василя Шкляра «Елементал» 2001 р. (перша премія Всеукраїнського конкурсу романів і кіносценаріїв «Коронація слова – 2001») [детальніше див. : 19, 217–221], хоча і з переважанням інонаціонального складника.

Зрозуміло, що комбінований тип організації міфопоетичної парадигми твору співвідносний з уже вказуваною «конструюючою» лінією міфотворчості і за визначенням презентує міжкультурний діалог у творі вельми яскраво.

Своє типове для української літератури XXI ст. втілення комбінаторна міфопоетика знаходить у романістиці Дари Корній, причому системний аналіз її творів виявляє характерну динаміку в плані основних орієнтирів інтертекстуальності – переключення від західно-американської до слов'янської літературно-мистецької сфери.

Через різнорівневі сходження з вампірським циклом Стефані Майєр «Сутінки» роман Дари Корній «Гонихмарник» став сприймати-

ся як його український варіант [детальніше див.: 7, 230]. Львівська письменниця стверджувала, що не читала «Сутінки» (але слухала їх перекази доньки [15]), й заперечувала паралелі свого роману з американським творінням [14]. Теоретично така можливість не виключається, і подібність «Гонихмарника» до «Сутінків» може зумовлюватись тим, що обидві авторки під час написання книг послугувувались спільними, прийнятими для літератури вказаної тематики й популярними в мистецтві ХХ–ХХІ ст. моделями образів, сюжету тощо (до речі, назва циклу С. Майер усе-таки з'являється в пізнішому романі Дари Корній «Зворотний бік світла» [12, 159]). Ті самі причини зумовлюють запозичення Дарою Корній і з інших зарубіжних творів, зокрема сучасної кінопродукції, – в першу чергу, західноєвропейської й американської [детальніше див.: 7, 230] (і для українського фентезі таке явище не поодиноке [3]). При цьому з подальшим входженням мистецтва слова в мультимедіа-простір поступово розвивається традиційний літературоцентризм.

Домінування в тексті «Гонихмарника» зарубіжного культурно-літературного контексту (в українському фентезі подібне спостерігаємо і в інших творах, у найвищому ступені, можливо, – в «Мантрі-омані» В. Гранецької [детальніше див.: 3]) з огляду на проблемно-тематичний комплекс, національний пафос твору тощо є неочікуваним. Для прикладу: інтертекстуальність циклу про Варти С. Лук'яненка (і В. Васильєва) переважно орієнтована на російський культурно-літературний простір, так само як інтертекстуальність важливого для творчості українських авторів фентезі доробку С. Кінга [3; 4, 66; 7, 234] – на американський.

Тим не менше, «Гонихмарник» перебуває в руслі української літературної традиції, про що свідчать наявні в його тексті системні художні рішення, притаманні ряду вітчизняних класичних і новіших творів. Зокрема, мова йде про трансформовані й поєднані в романі лінії «Тіней забутих предків» М. Коцюбинського і «Лісової пісні» Лесі Українки [детальніше див.: 7, 231–233] (частково така художня стратегія Дари Корній переходить і в видані 2014 р. у співавторстві з Талою Владиміровою «Зозулята зими»).

У пізніших книжках Дари Корній спостерігаємо перехід до східних (в першу чергу, слов'янських) ключових інтертекстуальних орієнтирів. Скажімо, перші два романи трилогії «Зворотний бік світла» – «Зворотний бік темряви» – «Зворотний бік сутіні» (остання книга ще не видана) також містять в основі стратегії міжкультурних конструктів, але базова художня канва тут уже інша. Деклароване розроблення давньослов'янської міфології присутнє (антураж слов'янського язичництва й української чарівної казки), але структурною (сюжетною) опорою для книг стає знаковий для літератури межі ХХ–ХХІ ст. російський романний цикл про Варти С. Лук'яненка (і В. Васильєва) 1998–2012 рр. (до цієї книжкової серії вже звертались українські автори: зокрема, думки про надмірне її наслідування навіює «Обитель героїв» О. Ладиженського і Д. Громова – тандему Г. Л. Олді 2004–2005 рр.).

Як і автори «Варт», Дара Корній змальовує співіснування у світі (точніше – в одному з можливих світів) людей і безсмертних магів (у «Вартах» – Інших), що останні залежно від схильностей стають на бік добра чи зла і відповідно поділяються на світлих і темних. Прикметно, що в українському романному циклі номінації безсмертних (світлі і темні), а також їх ступенів сили (великі світлі, великі темні) такі ж, як і в російському – для Інших. Назви романів Дари Корній підкреслюють, що рух сюжету в них триває через умовний показ проявів «темряви» в стані сил добра («Зворотний бік світла») і навпаки («Зворотний бік темряви»), – подібну концепцію бачимо в книгах «Нічна Варта» і «Денна Варта». Крім того, третя частина російської серії – «Сутінкова Варта», і третя книга Дари Корній, як було сказано, – «Зворотний бік сутіні».

Специфіка модельованого українською авторкою світу полягає, зокрема, в своєрідності постановки морально-етичних акцентів при «знятті» традиційної бінарності «добро – зло» через звертання до язичницьких вірувань загальною і конкретно до образу бога Сварога. За Дарою Корній, постать Сварога поєднувала ці два начала, втілювані Білобогом і Чорнобогом [12, 223] (письменниця користується відповідністю в системі українського язичництва культів Сварога і Рода – батька Білобога і Чорнобога [2, 423]): «Світло і темрява – то ли-

шень два боки одного цілого... » [12, 183], і на перший план при цьому виходить поняття рівноваги. У світоустрої «Варт» таке «зняття» реалізовано введенням так званої Інквізиції – третьої сили, до складу якої можуть входити представники обох протилежних таборів (приклад деміфологізації відповідного середньовічного церковного інституту), що стежить за дотриманням Вартами Угоди – умови рівноваги – між Світлими і Темними (показові слова інквізитора Вітезслава: «... я караю тих, хто порушив Угоду... . Не тих, хто не правий...» [17, 699]). Показово, що в прозі Дари Корній «передбачено» існування «сірих» і «спостерігачів», які не пристали до жодного з таборів магів [12, 272], а Мара і Мор укладають угоду про взаємоконтроль рівноваги між світлими і темними [12, 275].

«Є щось вище над поняттями добра і зла» [12, 108] – говорить Мара в першій, художньо значно сильнішій книзі української трилогії, і її слова перегукуються з реплікою бабусі Аліни в «Гонихмарнику»: «Світ, дитиночко, не чорно-білий. Те, що вчора здавалося добром, легко може стати нині злом, і наоборот теже буває...» [11, 74]. Таке положення органічне тенденції поступового взаємозміщення стереотипних образів добра і зла в літературі й мистецтві середини ХХ–ХХІ ст.

Змагання добра і зла за душу людини – вічна тема в світовому мистецтві, яскраво показана, скажімо, ще в «нових казках» романтика Е. Т. А. Гофмана. Інтригою трилогії Дари Корній стає вибір життєвого шляху – ініціалізація в світлу чи темну – доньки темного Стриба (пригадується історія доньки Антона Городецького – Великої Світлої в майбутньому). Прикметно, що факт ініціалізації, трактування її передумов і результатів стосовно відносин таборів світлих і темних у тексті української авторки повністю відповідають цим моментам у художньому світі «Варт». Більш того, Дара Корній наділяє велику світлу Птаху здатністю «втручатися в минуле та в майбутнє» [12, 174], і можливість змінювати хід історії мають Великі Інші в російському романному циклі.

Нового звучання в тексті Дари Корній набуває думка не стільки про протистояння світлих і темних, скільки про їх взаємозумовлене співіснування. У «Зворотному боці темряви» читаємо: «Мальва замислилася. У чому ж різ-

ниця між світлими та темними? Для світового укладу, мети та гармонії – наче ніякої» [13, 261]. В українській трилогії й російському циклі про Варти існування світлих і темних приведено до спільного знаменника – відповідно до позитивного (це діти одного бога: «... нашому творцю однаково милі його діти і ті, що зліва, і ті, що справа... » [13, 263], він каже їм: «Ви є добро і зло. Краса і Погань. І ви будете вічно. Бо ви є життя» [13, 262]) і відносно негативного (при очевидній відмінності Світлих і Темних Інших Антон Городецький усвідомлює, що й «світлі» – свого роду вампіри [17, 362]). Більш того, в тексті Дари Корній ватажок Темного світу Мор говорить: «Тут ми зі світлими співаємо однакову пісню. Славу життю!» [13, 263].

У трилогії Дари Корній взаємини сил світла і темряви ускладнені й особистими стосунками шлюбної пари темного Стриба і світлої Птахи; крім того, має місце тут інтрига з виявлення нових неініційованих безсмертних (Мальви, закоханого в неї Остапа) – подібні сюжетні рішення, але в більшому масштабі бачимо в серії епізодів російських романів про Варти.

Відчутний певний зв'язок аналізованого романного циклу Дари Корній з її попередніми творами. Так, персонаж Стриб функціонально споріднений з образом гонихмарника з однойменного роману письменниці; фігурує в «Зворотному боці світла» і власне образ мольфарки. Настанови Сну Птасі в главі «П'яті ворота» першої частини «Зворотного боку світла» нагадують повчання героїні «Гонихмарника» старцем-характерником; як і героїня роману 2010 р., Птаха згодом мандрує світами уві сні.

Інтертекстуальні зв'язки трилогії Дари Корній не обмежуються сказаним і переважно охоплюють також фентезійний корпус творів. Так, вислів Птахи: «Ми – лишень воротарі. Брамники... » [12, 16] – і відповідна художня ситуація в «Зворотному боці світла» навіюють думки про роман Марини і Сергія Дяченків «Брамник» 1994 р. – першу книгу їх циклу «Блукачі». Залишення належної до роду магів Мальви на виховання чужим людям з іншого світу при умові, що рідний світ уб'є маленьку дівчинку [12, 75], недвозначно відсилають до відповідного фрагмента першої книги знаме-

нитого циклу Джоан Ролінг про хлопчика-чаклуна «Гаррі Поттер і філософський камінь» 1997 р., причому коли в героя американки знаком обраності є шрам на чолі, то в Мальви – родинка на руці; як і Поттер, Мальва – напівкровка і проходить на особливій території навчальний курс магії, ставлячись до цього вельми творчо (ім'я героя романного циклу Дж. Ролінг іронічно згадується в тексті твору Дари Корній [12, 35; 12, 80]).

Простежується певна типологічна близькість аналізованої української трилогії до російської романної серії про Вовкодава М. Семенової 1995–2014 рр. Зокрема, мова йде про особливу трансформацію взятої тут в основу казкової моделі (з помітною роллю ретроспекції) [16, 15]. Як і М. Семенова, Дара Корній (у випадку з постатями Стриба, Птахи й деяких інших образів) звертається до давнього циклічного способу організації сюжету, презентованому «трискладовою схемою «вихід героя з «рідного» простору – перебування в «чужому» просторі – повернення» [16, 17].

Міфопоетика нефентезійного роману Дари Корній «Зірка для тебе» 2012 р. наближається до мозаїчного різновиду, де своєрідну систему складають наскрізні символи варіативного функціонування (зірки, птаха, крил та деякі інші) і вставлені авторські легенди. Вищезазначений «відхід» письменниці від західних культурних моделей як ключових тут також констатується (обіграно навіть аспект тюрксько-монгольської міфології, пов'язаний з образом божества Тенгри; нагадаємо, що ця міфологія залучена і до художнього світу «Варт»), хоча західний контекстний шар роману («на чолі» з «Алхіміком» П. Коельо) відчутний.

При тяжінні міфопоетичної парадигми до мозаїчного типу значно більшу авторську самостійність на ниві міфотворчості демонструє фентезі-роман М. Ряполової «Бурецвіт» (отримав міжнародну відзнаку «Єврокон – 2011»), у якому, при збереженні контурів слов'янської міфології, авторка здійснює спробу оригінального змістового наповнення перипетій квесту персонажів, більш чи менш вдалого переосмислення окремих образів слов'янського язичницького світу (наприклад, змальовуючи міських русалок-чоловіків), створення елементів власної міфологічної системи (порівняймо з підходом Володимира

Аренева [5]). Відверто ігрове українське фентезі сьогодення також орієнтоване на джойсівську міфотворчу лінію з властивою їй поєднаністю фрагментів попередніх художніх світів, зокрема, зарубіжних письменників. Показовий приклад тут – роман «з елементами альтернативної історії» «Паничі» Владислава Івченка (III премія «Коронації слова – 2014»), де обіграно як вітчизняну традицію (розмова про «сонячне сало» в I розділі твору – алюзія на хліб такого походження в «Сонячній машині» В. Винниченка; назва детективної агенції «Хаос» пародіює вивіску охоронної фірми «Тартар» із роману Леоніда Кононовича «Я, зомбі» і т. ін.), так і західну (образи Стрибунців, або Одноногів, тут запозичені з частини ««Підкорювач зорі», або Плавання на край світу» септалогії К. С. Льюїса «Хроніки Нарнії» (плем'я Одноногів) і переосмислені в тій же неочікуваній тональності, що й молитва «Отче наш» у Паничів).

Відхід українського митця від популярних, «перевіраних» успіхом попередників художніх моделей, безумовно, є бажаним. При цьому загальна ситуація вибору перед вітчизняним автором фентезі постає наступна: а) (настійно рекомендоване критикою) кардинальне національно зумовлене переосмислення систем образів – і високий ризик творчості «для домашнього вжитку»; б) адаптація і паритетне входження до світового корпусу в плані традиції (зокрема, за рахунок компромісу з національною складовою) та в) переосмислення ідейно-структурного плану фентезійного твору і, за умови успіху, можливість певного просування національно ґрунтованих образних систем. Період учнівства українського фентезі продовжується, хоча основними орієнтирами стають уже не тільки західно-американські художні формули.

Обираючи свій шлях, українське фентезі як своєрідний авангард національної літератури обирає водночас і ближчу собі морально-духовну атмосферу – східну, західну чи варіацію їх синтезу. Безсумнівно, в потрібному системному дослідженні міжкультурного діалогу в вітчизняному фентезійному світі відобразиться й вельми реальна еволюція духовних шукань українського письменника, а отже, – й українця як такого.

Список використаних джерел

1. Афонина Ю. Н. Двоемирие в повествовательной структуре «Хроник Нарнии» К. С. Льюиса / Ю. Н. Афонина // Вестник Пермского университета. Российская и зарубежная филология. — 2012. — Вып. 1 (17). — С. 130—136.
2. Войтович В. Українська міфологія / Валерій Войтович. — К.: Либідь, 2002. — 664 с.
3. Гурдуз А. І. Комбінаторна міфопоетика роману Вікторії Гранецької «Мантра-омана» // Studia methodologica / Тернопіль. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. — Тернопіль: Ред.-вид. відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. — Вип. 38. — С. 138—144.
4. Гурдуз А. І. Міфопоетика «жіночого» містичного любовного роману першого десятиліття ХХІ століття в Україні / А. І. Гурдуз // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухолинського: зб. наук. пр. Сер.: Філологічні науки (літературознавство) / гол. ред. В. Д. Будак, гол. ред. серії О. С. Філатова. — Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухолинського, 2014. — Вип. 4. 13 (104). — С. 61—68.
5. Гурдуз А. І. Нава Володимира Арєнева: своєрідність інтерпретації в повісті «Бісова душа, або Заклятий скарб» / А. І. Гурдуз, О. Б. Чорна // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухолинського: зб. наук. пр. Сер.: Філологічні науки / за ред. В. Д. Будака, М. І. Майстренко. — Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухолинського, 2012. — Т. 4. Вип. 4.9. — С. 48—54.
6. Гурдуз А. І. Постійність рухливого: ізоморфізм ключових традиційних образів і мотивів у літературі // Зарубіжна література в школах України. — 2009. — № 12. — С. 63—64.
7. Гурдуз А. Роман Дари Корній «Гонихмарник»: місце в мистецькому контексті з погляду традиції й новаторства / А. Гурдуз // Українознавчий альманах / ред. кол.: М. І. Обушний (відп. ред.) та ін. — К.; Мелітополь. — 2012. — Вип. 9. — С. 229—235.
8. Дубинянська Я. Під ворожим прапором фентезі [Електронний ресурс] / Яна Дубинянська // ЛітАкцент. — Режим доступу: litakcent.com/2011/04/13/pid-vorozhym-praporom-fentezi/.
9. Забужко О. «Мені пощастило на старті...»: інтерв'ю з Оксаною Забужко // Жінка як текст: Емма Андіївська, Соломія Павличко, Оксана Забужко: Фрагменти творчості і контексти / упоряд. Л. Таран. — К.: Факт, 2002. — С. 177—198.
10. Капранов В. «Українська фантастика — вполне»: бесіда з братами Капрановими [Електронний ресурс] / В. Капранов, Д. Капранов; вёл В. Пузий // Реальность фантастики. — 2003. — № 3 (3). — Режим доступу: <http://www.rf.com.ua/article/75>.
11. Корній Д. Гонихмарник / Дара Корній; передм. Люко Дашвар. — Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2010. — 336 с.
12. Корній Д. Зворотний бік світла: роман / Дара Корній; передм. Г. Пагутяк. — Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2013. — 320 с.: іл.
13. Корній Д. Зворотний бік темряви: роман / Дара Корній; передм. Г. Пагутяк. — Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2013. — 320 с.: іл.
14. Корній Д. [Про Стефані Майер]: інтерв'ю в київ. книгарні «Є» 01. 06. 2012 р. [Електронний ресурс] / Дара Корній; модератор М. Кідрук. — Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=8hj-mwDp5ml&feature=relmfu>.
15. Корній Д. (М. Замойська) [Електронний ресурс] / Дара Корній. — Режим доступу: www.koronatsiya.com/pro-avtor-v/dara-korn-y-miroslava-zamoyska.
16. Королькова Я. В. Две модели фэнтези в современной русской литературе: (романы М. В. Семёновой о Волкодаве, М. Г. Успенского о Жихаре): автореф. дис. на соискание учёной степени канд. филол. наук: спец. 10.01.01 «Русская литература» / Я. В. Королькова. — Томск, 2012. — 26 с.
17. Лукьяненко С. В. Ночной Дозор / С. В. Лукьяненко. Дневной Дозор / С. В. Лукьяненко, В. Н. Васильев. — М.: АСТ: Транзиткнига, 2006. — 763 с.
18. Наливайко Д. С. Міфологія і сучасна література: (стаття перша) / Д. С. Наливайко // Всесвіт. — 1980. — № 2. — С. 170—182.
19. Філоненко С. О. Масова література в Україні: дискурс / гендер / жанр: монографія / С. О. Філоненко. — Донецьк: ЛАНДОН-ХХІ, 2011. — 432 с.

A. GURDUZ

Mykolaiv

THE INTERCULTURAL DIALOG AS A PROBLEM OF UKRAINIAN FANTASY OF THE XXI-th

In this article the problem of borrowing in the modern Ukrainian fantasy is considered in practice. The paradox of estimation of the «constructive» and «elemental» mythocreation lines in the event of individual author's writing and the way of national literature development is underlined. The situation of choice before the national author is motivated: a) a cardinal nationally conditioned reinterpretation of the systems of images and high risk of creation «for home»; b) an adaptation and entry on a par to the world corps in tradition sense (in particular, at the expense of a compromise with a national component), and c) reinterpretation of the ideal-structural plan of a fantasy writing and, on condition of success, the possibility of some advancement of the national based image systems.

Key words: intercultural dialog, tradition, mythocreation, reinterpretation, national and supernatural.

A. И. ГУРДУЗ

г. Николаев

МЕЖКУЛЬТУРНЫЙ ДИАЛОГ КАК ПРОБЛЕМА УКРАИНСКОГО ФЭНТЕЗИ ХХІ ВЕКА

В статье на практике рассматривается проблема заимствования в современном украинском фэнтези. Подчёркнут парадокс оценки «конструирующей» и «стихийной» линий мифотворчества в случае с индивидуальным наследием художника и путём развития национальной литературы. Обоснована ситуация выбора перед отечественным автором: а) кардинальное национально обусловленное переосмысление систем образов – и высокий риск творчества «для домашнего потребления»; б) адаптация и паритетное вхождение в мировой корпус в плане традиции (в частности, за счёт компромисса с национальной составляющей) и в) переосмысление идейно-структурного плана фэнтезийного произведения и, при условии успеха, возможность определённого продвижения национально ориентированных образных систем.

Ключевые слова: международный диалог, традиция, мифотворчество, реинтерпретация, национальное и сверхнациональное.

Стаття надійшла до редколегії 25.08.2014 р.